

'De schuld is gegroeid, het systeem kwetsbaar, het besef ontbreekt'

REDDINGSACTIES Jean-Claude Trichet besepte dat de centrale banken na de Lehman-val moesten ingrijpen.
Aurélie Geurts

Voormalig ECB-president Jean-Claude Trichet waarschuwt voor het nog altijd 'fragiele' financiële systeem. 'Er is toezicht gekomen, de kapitaalbuffers zijn versterkt, maar we zijn er nog niet.'

DOOR PETER DE WAARD

Van een pensioen wil hij zelf niets weten. 'Gaat het bij jullie al naar bijna 68 jaar? Mooie leeftijd. Zo ver zijn we in Frankrijk nog niet. Maar met het stijgen van de levensverwachting zou het wel moeten', zegt de inmiddels 75-jarige Jean-Claude Trichet op zijn kamer in de wifi-loze vleugel van de Banque de France. Tien jaar was hij de baas bij de centrale bank van Frankrijk voordat hij in 2003 Wim Duisenberg opvolgde als president van de Europese Centrale Bank. Hij zat in Frankfurt toen de kredietcrisis begon - 'ik houd de datum van 9 augustus 2007 aan toen we als ECB al 95 miljard euro liquiditeitssteun moesten geven' - en een jaar later escaleerde. En hij was nog steeds in dienst toen twee

jaar later de eurocrisis begon.

Hij is met Balkenende, Bos, Letermé en Didier Reynders een van de hoofdrolspelers in de documentaire over de Fortis-crisis, getiteld *De Achtste Dag*, die komende maandag in De Balie in première gaat en vanaf donderdag in 25 zalen te zien zal zijn. De film gaat over de zeven beslissende dagen aan het einde van september 2008 toen de Belgische en Nederlandse overheid het financieel conglomeraat Fortis moesten redden dat een jaar eerder ABN Amro had overgenomen.

Heeft u de documentaire al gezien?

'Ik vind dat het heel goed gedaan is door al die hoofdrolspelers om de beurt aan het woord te laten. Het geeft prachtig inzicht in het besluitvormingsproces in die week.'

Fortis moest koste wat het kost worden gered, zo liet u de Belgische en Nederlandse autoriteiten toen weten.

'Zeker. Als het niet was gelukt zouden de gevolgen gigantisch zijn geweest. In beide landen, in Europa en de wereld. Maar met twee landen krijg je ook te maken met culturele verschillen. En dat was een complicerende factor.'

Twee weken voor de redding van Fortis lieten de Amerikanen hun zakenbank Lehman failliet gaan. Had die dan ook niet moeten worden gered?

'Er zijn twee scholen. De ene vindt het een enorme blunder van de VS waardoor de grootste financiële en economische crisis sinds de Tweede Wereldoorlog is

veroorzaakt. De andere school vindt dat het faillissement onvermijdbaar was en dat die duidelijk maakte wat fundamenteel mis was met het financiële systeem. Ik ben van de tweede school. Zelfs als de Amerikaanse regering de gigantische implicaties had kunnen voorzien van de val van Lehman, wat niet het geval was, had ze nooit de politieke steun gehad om zoveel belastinggeld in het systeem te steken om de banken te redden. De val van Lehman maakte duidelijk dat de overheden wel moesten ingrijpen. Pas toen het hele kaartenhuis instortte en de beurskoersen kelderden, stemde het Amerikaanse Congres in met een reddingsplan voor de banken.'

Hoe kon u de Belgen en later ook de Nederlanders overtuigen Fortis te redden?

'Meteen na de val van Lehman was ik overtuigd dat het een systeemcrisis was. Als een volgende zou omvallen, riskeerden we een crisis die nog erger zou zijn dan de Grote Depressie van de jaren dertig van de vorige eeuw. Maar ik besepte ook dat we samen - centrale banken, overheden en private sector - de mogelijkheden hadden om een dergelijk drama te voorkomen. We hadden gezien wat het omvallen van één systeembank zou betekenen. Als er nog een bij zou komen - of dat nu Fortis was of een andere bank in Europa of in de VS - zou zich een mondiaal drama ontploegen. Ik heb de ernst van de situatie ook persoonlijk uitgelegd toen op zondag 29 september het eerste crisisoverleg over Fortis plaatsvond. De Belgische en Nederlandse bewindslieden raakten daardoor overtuigd dat er een volledig reddingsplan voor Fortis moest komen om een einde aan alle twijfel te maken. Dat vergde lef, besluitvaardigheid en

visie. Maar in de hele wereld nam door het Fortis-reddingsplan de spanning af.'

Wouter Bos zegt dat er later tijdens de vergaderingen in de G20 - in 2008 in Washington en begin 2009 in Londen - sprake leek van een soort wereldregering met alle neuzen dezelfde kant op. Maar een jaar later was het vergeten en bekommerde iedereen zich om de eigen nationale interesses.

'Wouter Bos heeft gelijk. Toen het directe gevaar was geweken, kwamen eigenbelang en nationalistische sentimenten weer op. Dat betekende niet dat er niets meer gebeurde. Er is meer toezicht gekomen, de kapitaalbuffers zijn versterkt, er zijn stresstests gekomen en nog heel veel meer maatregelen. Maar we zijn er niet. Ik gebruik graag de metafoor: er is een brede rivier, we zitten nu in het midden en we moeten nog de rest afleggen.'

U zegt zelfs dat het financiële systeem nu kwetsbaarder is voor een systeemcrisis dan in 2008.

'Mijn grootste zorg is dat de wereldwijde schuldenlast - publiek en privaat - nu aanzienlijk hoger is dan voor de crisis van 2007 en 2008. Dat toont hoe fragiel het systeem nog altijd is. Het IMF heeft daar deze week nog op gewezen. En ik vind dat de internationale gemeenschap zich daar onvoldoende bewust van is.'

Er zijn reparaties uitgevoerd. Maar de oorzaak van de crisis is niet weggenomen.

'Er was niet een enkele oorzaak voor de crisis. Er was toen in de hele financiële sector - niet alleen bij bankiers - een cultuur om financiële risico's te veronachtzamen. Maar daarnaast waren er macro-economische oorzaken. De uitstaande private en publieke schulden waren tot bizarre

hoogtes opgelopen. Ook bestond het idee dat de markten altijd gelijk hadden, wat een verkeerde inschatting was. En door nieuwe technologie waren kapitaalmarkten heel nauw met elkaar verbonden geraakt en waren allerlei nieuwe financiële instrumenten ontwikkeld.'

In de VS en Europa is er weer een flinke groei. Wordt het niet tijd dat de Europese Centrale Bank dan ook stopt met het elke maand pompen van 30 miljard euro in het financiële systeem?

'Wat we nodig hebben zijn vakbonden die hogere lonen eisen in landen met een overschot, zoals ook Klaas Knot van de Nederlandsche Bank bepleit. Het is uniek dat de lonen en prijzen niet meer stijgen in tijden van voortgaande groei in landen als Duitsland, Nederland en enkele andere. Het kan te maken hebben met de digitalisering en de toegenomen concurrentie door mondialisering. Er is een andere arbeidsethos, waarbij mensen eerder hun baantjes proberen te behouden dan hogere salariseisen stellen.'

Bent u niet verbaasd dat de eurozone nog steeds intact is? In 2012 onder uw opvolger Draghi gaven vele economen daar geen cent meer voor.

'Ondanks de eurocrisis is er geen enkel land in Europa geweest dat ooit echt de intentie heeft gehad de eurozone te verlaten. Het aantal landen dat meedoet aan de monetaire unie is gestegen van 15 tijdens de crisis naar 19. Toen de Grieken voor de keuze werden gesteld of de eurozone te verlaten of hun economie te hervormen, kozen ze voor het laatste. Zelfs de vijfsterrenbeweging in Italië besloot nog voor de verkiezingen in de eurozone te blijven, omdat ze dachten dat ze anders stemmen zouden verliezen.'

Er stapt wel een land uit de EU.

'Het grote verschil tussen het continent en de Britten is dat de Europeanen op het vasteland weten wat oorlog op hun eigen grond is. De Britten niet. Er zijn zeker meer verschillen, maar dit is de belangrijkste.'

Kan de monetaire unie ook op lange termijn een succes worden zonder politieke unie? Een politieke unie lijkt op dit moment toch volstrekt onhaalbaar?

'De EU wordt geen VS van Europa. Duitsland zal geen Texas worden en Frankrijk geen Florida. Er is geen model voor onze politieke structuur. Dat doet de geschiedenis. Ik vertrouw erop dat we verdere stappen zetten: de totstandkoming van een bankenunie, de benoeming van een Europese minister van Financiën, een Europese Parlement dat in bepaalde zaken het laatste woord heeft.'

Volgend jaar stapt Draghi op. Wie moet hem opvolgen? Een Duitser - een Fransman - of misschien Klaas Knot als compromiskandidaat?

'Dat mogen de regeringsleiders beslissen.'